

Ἐγχειρίδιον περὶ τῆς ἐπαρχίας Φιλίππουπόλεως.

ἡ περιγραφή αὐτῆς συντεθεῖσα ὑπὸ τοῦ αἰδεσιμολογιωτάτου
οἰκονόμου κυρίου Κωνσταντίνου ἱερέως Φιλίππουπολίτου.

Ἐν Βιέννῃ 1819.

НАРЪЖНИКЪ

ЗА ПЛОВДИВСКАТА ЕΠΑΡΧΙΑ

или

НЕЙНОТО ОПИСАНИЕ

СЪЧИНЕНО

отъ

ПРЕПОДОБНИЯ И ΜΝΟΓΟΓΡΑΜΟΤΕΝЪ
ГОСПОДИНЪ ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝЪ ΙΚΟΝΟΜЪ,
СВЕЩЕНИКЪ ΠΛΟΒΔΙΒΣΚΙ

И ИЗДАДЕНО

СЪ РАЗНОСКΙΤЪ НА НЕΓΟΒΟ ΒΙΣΟΚΟ ΠΡΕΟΣΒΕΤΤΕΝΣΤΒΟ
ΠΛΟΒΔΙΒΣΚΙЯ ΜΙΤΡΟΠΟΛΙΤЪ

ГОСПОДИНЪ ΠΑΙΣΙЙ

ВЪ ΒΙΕΝΑ — ΑΒΣΤΡΙΑ, ΠΕΧΑΤΝΙЦА НА
ΔΙΜΙΤЪΡЪ ΔΑΒΙΔΟΒΙЧЪ

1819

ΠΡΕΒΕΔΕ

ΟΤЪ ΓΡЪΚΚΙΑ ΟΡΙΓΙΝΑΛЪ

Д-ръ ΜΙΡΤ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΙΣЪ, ΠΛΟΒΔΙΒΧΑΝΙΝЪ

ПОСВЕТЕНО

на Негово Преосвещенство богопроизведения
МИТРОПОЛИТЪ
на Пресветата Пловдивска Митрополия
високо почитания
ЕКЗАРХЪ
на Тракия — Драговития
моя многоуважаванъ господарь и достоенъ
господинъ-господинъ
ПАИСИЙ.

Дългъ и страхъ, Ваше преосвещенство, се борѣха у менъ, когато се наехъ да съчиня описанието на Вашата епархия. Дългътъ ми на подчиненъ Вамъ, моя многоуважаванъ господарь, ме заставяше отъ начало на Васъ само да посветя това мое описание, защото и Вие съ божията милостъ сте избранъ отецъ въ Христа и пастиръ на тази епархия, подражателъ неговъ и като така се грижите всѣкога мъдро за преуспѣването на разумнитъ Ви овци, като ни упжтвате всички насъ въ спасителни пасбища, гдето ще се развиемъ умствено и тѣлесно. Страхъ пъкъ ме владѣеше, понеже съзнавахъ, че посветяването съчинение е много скромно и недостойно не само да бжде посветено Вамъ, но дори да попадне подъ погледитъ на Вашата гениялность.

Имайки, обаче, предъ видъ, че господарьтъ ми, като отецъ въ Христа, ще бжде по-благоклоненъ къмъ плахитъ звукове на своитъ деца, отколкото къмъ кресканицитъ на чуждитъ, насърдчихъ се малко и съ крайна почитъ посвещавамъ това на Ваше преосвещенство. Моля, прочее, приемете го благоклонно и щедро ми подайте божията благословия за мое спасение.

въ 1819 г.
м. май.

На Ваше богоизбрано
преосвещенство
покоренъ служителъ
Икономъ Константинъ, свещеникъ
Пловдивски.

Описание на Пловдивската епархия

§ 1) Който си поставя за задача да съчини частъ отъ нѣкое дѣло, той е длъженъ на първо мѣсто да се произнесе за цѣлото дѣло. По този начинъ това бива по-добре разбрано. Въ случая, тъй като Пловдивската епархия съставя частъ отъ Тракия, то считамъ за нужно да кажа нѣколко думи за Тракия.

§ 2) Тракия, която се нарича и Румелия, по турски Румели, се нарича така, споредъ Иосепа, по името на първия ѝ колонизаторъ Тиръ, осмиятъ синъ на Иафета и внуку на Ноя. „Тиръ нарича своитѣ поданици Тири, а гърцитѣ ги преименуваха Траки“. Тя е носила и името Ситонъ, може би отъ Ситония, която е селище на Виза, гдето въ старо време нейнитѣ царе сж имали седалището си¹⁾.

§ 3) Границитѣ на Тракия, споредъ Херодота, въ старо време били по-широки. Сега тя граничи на изтокъ съ Черно море и тракийския Босфоръ, на югъ съ Мряморно море, Хелеспонта и Егейско море, на западъ съ планината Пангей, която я раздѣля отъ Македония, а на северъ съ планината Хемосъ, по турски Коджа-балканъ, който я раздѣля отъ България.

§ 4) Географитѣ раздѣлятъ Тракия, споредъ четиритѣ точки на хоризонта на четири части: 1) Западна Тракия, която лежи между планината Пангей, и планината Родопи, която се нарича Доспатъ и Яйлж, 2) Южна Тракия — къмъ Егея, 3) Източна Тракия — къмъ Византия, т. е. Цариградъ и 4) Северна Тракия — къмъ Хемоса. Църковнитѣ писатели я раздѣлятъ иначе, т. е. по епархии. Тѣ сж: на изтокъ — Цариградската, чиято църква е майка на всички православни църкви, и други петъ епархии къмъ Черно море, т. е. Дерконската, Мидийската съ Виза²⁾, Созополската, Агатополската съ Анхиало³⁾ и Месемврийската. На югъ: Силиврийската, Хераклийската и Ганосъ-Хорската къмъ Мряморно море; сжщо Еноската, Маронийската и Ксантийската къмъ Егея. Въ вжтрешността се намиратъ Димотишката, Литицката, т. е. Ортакьойската и Одринската епархии; Северозападно отъ Одринъ, или въ западната частъ на Тракия, се намира Пловдивската епархия, въ жгъла, образуванъ отъ планинитѣ Хемосъ и Родопи, които я обкржватъ отъ три страни т. е. отъ северъ, западъ и югъ, като източната страна, т. е. къмъ Одринъ, остава открито поле.

§ 5) Пловдивската епархия е оросена отъ много рѣки. Едни отъ тѣхъ извираатъ отъ Стара-планина, други отъ Родо-

1) Тракия въ старо време никога не се е наричала Ситония, нито пъкъ около гр. Виза е позната областъ съ това име. Ситония се нарича срѣдната частъ на Халкидическия п-овъ (Herodoti, VII, 122).

2) Епархията на Мидия и Виза сж отрано съединени въ една епархия и тѣхниятъ митрополитъ се нарича само Визийски.

3) Сжщо и епархията на Агатополъ и Анхиало сж неотдавна съединени въ една епархия и тѣхниятъ митрополитъ се нарича само Анхиалски.

питѣ; а най-голѣмата е Хебросъ или Марица. Тя извира отъ Орбиль-планина¹⁾ надъ градъ Самоковъ, спуща се надолу и раздѣля една отъ друга Хемоса и Родопитѣ, — тѣзи две най-голѣми тракийски планини, като раздѣля сѣщо Пловдивската епархия на две части, т. е. северна и южна.

§ 6. Въ наше време цѣлата Пловдивска епархия се дѣли на петъ околии, по турски наричани каази или кадилджи. Едната е Пловдивската околия съ градъ Пловдивъ; източно отъ този градъ или по-право югоизточно е Хасковската околия съ гр. Хасково, който е пашалжкъ, тѣй като въ него е резиденцията на пашата. Къмъ западъ е Пазарджишката околия съ гр. Пазарджикъ. Четвъртата околия се намира северно отъ Пловдивъ къмъ Хемоса, гдето сж нѣкои Казанлъшки села и мѣста, разположени въ подножията на Хемосъ; Казанлъкъ, обаче, съ другитѣ му села и останалата му околностъ сж подчинени на Търновската епархия. Петата околия е оная, къмъ изтокъ и малко на северъ, гдето се намира градецътъ Чирпанъ.

§ 7) Сръдата на тѣзи околии заема Пловдивската, въ която се намира и митрополитскиятъ градъ на цѣлата епархия, т. е. Пловдивъ. Този градъ отъ старо време има честта да е седалище на митрополитъ, който попѣлва дванадесетиятъ тронъ на главнитѣ архиереи, подчинени на Н. Светейшество Вселенския патриархъ споредъ старитѣ протоколи. Пловдивската митрополия е имала десетъ епископства: Агатоникийско, Лиотицко, Скутарийско, Левкийско, Влептийско, Драмицко, Иоаницко, Константийско, Великийско и Вуковско. По настоящемъ има само две епископства: Агатоникийско и Левкийско, и то само съ титлата безъ епископства, понеже всичкитѣ ѝ епископства при последното ѝ завладяване отъ турцитѣ сж били обезлюдени²⁾.

§ 8) Както е вече казано, Пловдивъ заема центъра на цѣлата епархия. Разстоянието ѝ къмъ изтокъ до границитѣ на Одринската епархия, гдето се намира селото на Хасковския пашалжкъ — Харманлии, прочуто съ голѣмия си кервансарай, е 19 часа. Сѣщото разстояние е и къмъ северъ, до Шипка, което е казанлъшко село и погранично такова на Търновската епархия. Къмъ западъ до мѣстото, гдето рѣката Хебросъ раздѣля Хемоса отъ Родопитѣ, разстоянието е 12 часа. Отъ това мѣсто Родопитѣ почватъ да пуцатъ нѣкои разклонения, отдѣлни помежду имъ съ рѣки и потоци. Кловетѣ на Родопитѣ, като се простиратъ доста, стигатъ на едно разстояние наоколо 2 часа отъ Пловдивъ. Тукъ се намира единъ манастиръ на Св. Георги, наричанъ по името на близколежащото село Белащица, което се превежда блѣскава победа и възможно е тукъ да е било епископството на Агатоникия. Отъ тукъ право на югъ до

¹⁾ Орбиль (Ὀρβηλος) е старото име на Рила-планина.

²⁾ За епископийтѣ на нѣкогашната Пловдивска епархия вж. П. Му-тафчиевъ, Къмъ църковно-историческата география на Пловдивско, Сбор. въ честь на митрополитъ Максимъ, 1931, стр. 87 и сл.

селото Чепеларе, което се намира до границата на Ксантийската епархия, разстоянието е 10 часа. И тъй разстоянието отъ Пловдивъ до Чепеларѣ е 12 часа. Прочее, цѣлото разстояние на епархията и на дължъ, т. е. отъ изтокъ къмъ западъ и на ширъ, т. е. отъ югъ къмъ северъ е близу 31 часа.

§ 9) Градътъ на Филипа лежи въ тракийската страна Бесика, която въ старо време обитавали Тилатеитѣ¹⁾, и се простира между шестия и седмия северенъ климатъ; защото най-голѣмиятъ день въ него достига приблизително 15 часа и четвъртъ, сжщо и най-голѣмата нощъ. Следва отъ това, че географската ширина на мѣстото е 43 градуса, географската пъкъ дължина, споредъ новитѣ географи е 42 градуса и 15 секунди.

§ 10) Този градъ въ старо време билъ заселенъ на три хълма, съединени помежду си въ видъ на триножникъ. Затова отъ всички други имена на града, името Тримонциумъ надделѣ. Единиятъ отъ хълмоветѣ, който е къмъ югъ, малко обърнатъ къмъ изтокъ, е най-високиятъ, и се нарича хълмъ на Акробатитѣ, по турски Джамбазъ-тепе, защото на този хълмъ акробатитѣ даватъ най-опаснитѣ си представления, като се изкачватъ по вжже отъ долу до върха и по този начинъ показватъ голѣмото си изкуство. Вториятъ хълмъ, който е обърнатъ на северъ и държи, тъй да се каже срѣдата на цѣлия градъ, се нарича Небетъ-тепе²⁾, понеже отъ тамъ, съ обичайнитѣ музикални инструменти въ време на рамазана и другитѣ мусулмански празници се разнася радостната вестъ. Третиятъ пъкъ хълмъ, къмъ западъ, се нарича по турски Таксимъ-тепе, т. е. разпредѣлителъ на водата, защото достатъчна вода, каптирана отъ едно близколежаще село на име Марково посрѣдствомъ подземенъ водопроводъ е идвала до този хълмъ, а отъ тамъ се разпредѣляла въ цѣлия градъ. Презъ време на превземането на града отъ турцитѣ, когато били разрушени стенитѣ на града, били разрушени и водопроводнитѣ тръби, наричани по турски кюнѣ.

§ 11) До този хълмъ, западно отъ града се намиратъ други четири хълмове не далечъ единъ отъ другъ. Единиятъ отъ тѣхъ се нарича Камбана³⁾ по часовника, който е построенъ на върха му. Този часовникъ, когато голѣмата му камбана отмѣрва часоветѣ, бива чуванъ не само отъ цѣлия градъ, а още и вѣнъ отъ града, на голѣмо разстояние. На сжщия хълмъ се намиратъ и други две каменни постройки, отъ които едната служи за барутенъ складъ, другата — за оржеенъ такъвъ и сжщевременно за помѣщение на стражата.

1) Областьта Бесика е носила името си отъ населяващото я въ старо време тракийско племе беси. Тилатеитѣ сж населявали споредъ Тукидидъ (II, 96) областъта северозападно отъ Витоша и стигали до рѣка Искъръ; тѣ никога не сж населявали Тракия и Пловдивско.

2) Името на Небетъ-тепе по-вѣроятно произлиза отъ турската дума невбетъ — стража и означава наблюдателенъ връхъ.

3) Сахатъ-тепе (Дановъ-връхъ).

Вториятъ хълмъ се нарича Кринисъ — по турски Бунарджикъ, поради единъ вѣчнотечащъ изворъ. Третиятъ хълмъ се нарича хълмъ на Крали-Марко, защото на него е издѣлбанъ на естествената скала голѣмъ гробъ, наричанъ Кралимарково корито. Четвъртиятъ пъкъ хълмъ се нарича хълмъ на Дриядитъ нимфи, — по турски Джинденъ-тепе. Този е най-високиятъ отъ четиритъ и е пирамидовиденъ. Два отъ тѣзи четири хълма, т. е. Камбаната и Бунарджика, които сж близу до града, сега сж населени. Градътъ прочее е — тѣй да кажемъ — летохълмовъ.

§ 12) Градътъ добилъ името Филипополисъ, може би не отъ цезара Филипъ, както казватъ Анна Комнена въ глава 14 и географа Мелетий въ землеописанието си, но отъ Филипа Аминтовъ, бащата на Александра Велики, споредъ сведението на Лукиянъ отъ Самосата¹⁾, който живѣлъ преди Филипа цезара.

Вѣроятно следъ епохата на Филипъ Аминтовъ и Александъръ Велики и този градъ е претърпѣлъ разрушения, поради честитъ промѣни на владетелитъ на цѣла Тракия и е станалъ малъкъ градецъ, а въ послѣдствие цезаръ Филипъ го е възстановилъ и го превърналъ въ голѣмъ украсенъ градъ, прочутъ въ Тракия, както казва Комнена, защото построилъ въ него и циркъ и други чудесни здания. Отъ това нищо днесъ не се вижда. Само на западната страна на града, непосредно до него, се намира едно малко поле и въ него равни квадрати,

¹⁾ Лукиянъ въ едно свое творение, подъ надсловъ Бѣгълци (*Драпѣται*) гдето се разговарятъ Хермесъ, Херакълъ и Философия, казва:

Хермесъ: И тѣй — нека отидемъ направо въ Тракия.

Херакълъ: Добре казвашъ; азъ ще ви бѣда водачъ по пѣтя; познавамъ добре всички мѣста въ Тракия, понеже често съмъ билъ тамъ. Нека тръгнемъ по тоя пѣтъ.

Хермесъ: По кой, казвашъ?

Херакълъ: Виждате ли, Хермесе и Философию, две най-хубави планини, които се издигатъ по-високо отъ всички други? По-голѣмата е Хемосъ, а срещу нея е Родопи. Непосрѣдно отъ подножията имъ започва и се простира на широко най-плодородно поле. Вие забелязвате тамъ три живописни хълма, които се издигатъ стрѣмно, като акрополи надъ разположения подъ тѣхъ градъ. Ето, вижда се вече и самиятъ градъ.

Хермесъ: Бога ми, Херакле, градъ твърде голѣмъ и великолепенъ. Неговата красота блещи отъ далече. Нѣкаква рѣка тече съвсемъ близу до него.

Херакълъ: Това е Хебросъ, а градътъ е творение на прочутия Филипъ . . .*)

*) „Не е мжно да се разбере за кой градъ Филипополисъ се говори. За този именно, който по-рано се наричалъ и Тримонтионъ и Каливи и Пулпудена и Евмолпиа съ, разположенъ до рѣката Хебросъ между Хемосъ и Родопи. Той, сжщиятъ е нареченъ и Тримонтионъ, понеже три хълма сж обградени въ неговитъ стени“, казва Яковъ Палмерий, тълкувателъ на Лукияна**)

***) Лукиянъ отъ Самосата живѣлъ въ времето на императоритъ Маркъ Аврелий и Комода, 83 години преди Филипа Цезаръ.

заемащи малко по-вече отъ единъ стадий и много дървета, голѣми и гжсто нарастнали, които раздѣлять тѣзи квадрати едни отъ други. Това мѣсто турцитѣ наричатъ Сарай, т. е. дворець, гдето всѣки шести день на седмицата, т. е. въ петѣкъ, се събиратъ ездачи за устройване конни състезания съ хвърляне на копие. Турцитѣ наричатъ тѣзи надбѣгвания д ж и р и т ѣ. Около този, тѣй да се каже стадиумъ, зрителитѣ седятъ върху насипи, подъ сѣнкитѣ на дърветата.

Отъ оградата на градскитѣ стени сж оцѣлѣли нѣкои останки, отъ които узнаваме, колко силно билъ укрѣпенъ градътъ въ старо време. Ала и въ наше време цѣлиятъ градъ е обкръженъ съ широкъ окопъ. Отъ градската ограда сж оцѣлели и две врати, едната на източната страна, другата — на западната¹⁾.

Сжщо е оцѣлѣла и една черква на Св. Петка, малка, каменна, съ кубе. Тази черква се намира въ южната страна на града по склоноветѣ на хълма на Акробатитѣ. На стената на тази черква, върху плоча, е издѣлбанъ грѣцки надписъ, изтритъ на много мѣста поради дълголѣтието му. Той гласи:

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ

ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΤΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ
Ν[Ε]ΙΚΗΣ ΚΑΙ[Α]ΩΝ[Ι]ΟΥ ΔΙΑΜΟΝΗΣ
Μ. ΑΥΡΗΛΙΟΥ Α[Ν]ΤΩΝΕΙ[ΝΟΥ] ΚΑΙ Λ.
ΑΥΡΗΛΙΟΥ Ο[Υ]ΡΟΥ ΑΡΜΕΝΙΑΚΩΝ
ΦΙΛΙΣΚΟΣ Κ[Α]ΛΑΥΔΙΟΣ [Ε]Ρ[Μ]Ι[Ο]ΔΩΡΟΥ
[Φ]ΛΗΝΙ ΑΝΕΘΗΚΕ ΑΡΤΕΜΕΙΣΙΑΔΙ ΜΕ-
ΤΑ ΙΕΡ[Ω]ΣΥ[Ν]ΗΝ, ΕΚ[ΔΙ-]
ΚΟΥΝΤΟΣ ΑΛΦΕΙΟΥ [Π]ΟΣΕΙΔ[Ω]ΝΙΟΥ
ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΥΟΝΤΟΣ ΦΛΑ[Β]ΙΟΥ
ΕΥΔΑΙΜΟΝΟΣ ΤΟΥ ΚΑΙ ΦΛΑΟΥΙΑ-
ΝΟΥ²⁾.

т. е.: По щастлива сждба. За победата и дълголѣтието на императоритѣ Маркъ Аврелий Антонинъ и Луций Аврелий Вера Арменски, Филискъ Клавдий Хермодоровъ синъ посветилъ на филата (племе) Артемисияда следъ приемането сана на жрецъ, въ времето на едикта Алфий Посидоновъ подъ настоятелството на Флавий Евдемона, който презименувалъ и Флавианъ.

Върху друга плоча на сжщата черква четемъ:

[ΑΓΑΘΗ] ΤΥΧΗ

.... [Μ. ΠΟΝ] ΤΙΟ ΤΟΥ ΥΠΑΤΙΚΟΥ
..... ΦΥΛΗ ΚΕΝΔΡΙΣΕΙΣ.

т. е.: По щастлива сждба. (Въ времето на губернатора на про-

¹⁾ Източната находяща се между Джамбазъ-тепе и Небеть-тепе сега е известна като Хисаръ-Капия. За градскитѣ стени и врати вижъ Рудолфъ Хиле, Г. Рудолфъ О. Градъ Пловдивъ и неговитѣ сгради, Изв. на бълг. арх. инст. VIII, 935, стр. 379 сл.

²⁾ Надписътъ е попълненъ отъ преводача.

винция Тракия Маркъ Понтий), бившъ консулъ фила (племе) Кендрисийска.

Също въ друга една черква „Успение на Св. Богородица“, намираща се около центъра на града, е издълбанъ на единъ камъкъ зазиданъ въ стената другъ надписъ, който гласи :

ΑΚΤΙΟΣ ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥΣ ΠΑΥΝΤΗ-
ΡΑΣ ΚΑΤΕΣΚΕΥΑΣΕΝ ΣΥΝ ΤΟΙΣ ΥΠΟ-
ΘΕΜΑΣΙΝ ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ ΦΥΛΗ ΑΡΤΕ-
ΜΙΣΙΑΔΙ ΑΝΤΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ, ΕΠΙ-
ΜΕΛΗΤΕΥΟΝΤΟΣ ΦΛΑΒΙΟΥ ΕΥΔΑΙ-
ΜΟΝΟΣ ΤΟΥ ΚΑΙ ΦΛΑΟΥΓΙΑΝΟΥ.

т. е. : Актий Максимовъ направи коритата за пране и постав-
китъ на свои сръдства за филата (племето) Артемисияда, за да
си откупи правото на гражданинъ, подъ настоятелството на
Флавий Евдемона, който се презименувалъ и Флаврианъ.

Също и въ единъ ханъ, камененъ съ оловенъ покривъ
намиращъ се на пазаря има една много голъма четвъртита
щерна отъ камъкъ съ гръцки надписъ, който гласи :

ΕΡΕΝΝΙΟΣ ΗΡΑΚΛΙΑΝΟΣ ΓΕΡΟΥ-
ΣΙΑΣΤΗΣ ΦΙΛΗΠΠΟΠΟΛΙΤΗΣ ΕΚ
ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ ΕΑΥΤΩΙ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΜΒΙ-
ΩΙ ΕΑΥΤΟΥ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΙ ΑΘΗΝΟΔΩ-
ΡΟΥ ΚΑΤΕΣΚΕΥΑΣΕ ΤΗΝ ΣΟΡΟΝ
ΣΥΝ ΤΩΙ ΓΡΑΔΩΙ ΑΝΕΞΟΔΙΑ-
ΣΤΟΝ. ΟΣ ΑΝ ΔΕ ΠΩΛΗΣ[Η], ΔΩΣ[Ε]Ι
ΤΩΙ ΦΙΣΚΩΙ ΔΗΝΑΡΙΑ.

т. е. : Ерений Хераклианъ, сенаторъ, Пловдивчанинъ, направи
на свои сръдства саркофага съ пиедисталъ за себе си и за
съпругата си Клеопатра, като не се позволява да бжде прода-
денъ другиму за служене. Който го продаде, ще плати на
обществената каса динари (?).

Преди нѣколко години, когато градътъ се заобиколи съ
окопъ, въ дълбочина къмъ южния край на града се откриха
останки отъ театъръ, чиито седалища бѣха направени отъ голъми
четвъртити камъни. Лани пъкъ, къмъ сѣщата страна на града
се намѣри подъ съ мозайка. Въ развалинитъ на града постоянно
се намиратъ мрямори, отъ които едни съ издълбанъ нѣкой
конникъ съ мома до него, други пъкъ съ окичена глава на
волъ. Намиратъ се и керамични статуйки съ глава на сатири.
Нарѣдко се намиратъ и нѣкои мрямори съ издълбанъ Херку-
лесъ, борящъ се съ лъвъ. Въ мандрата на Св. Безсребърници,
манастиръ до село Кукленъ, се намира единъ ликъ на Херку-
лесъ, борящъ се съ лъвъ, много изкусно направенъ, много по-
хубавъ отъ другитъ. Въобще въ разни мѣста отъ време на
време се срѣщатъ въ града и внѣ отъ него доказателства за
античността му.

§ 13) Рѣката, която тече на северъ край града, или право прорѣзва града, се нарича Хебросъ. Северната частъ на града се съединява съ главния градъ по дървенъ мостъ. Обиколката на града въ наше време е близо тричасова.

§ 14) Жителитѣ на този градъ сж отъ петъ рода: турци, православни християни, които се наричатъ и ромеи, арменци, манихеи, т. е. обикновено наричанитѣ павликяни, по името на Павла и Иоанъ, синоветѣ на Калиника и евреи. Ако нѣкой разпредѣли жителитѣ на 15 части, то 11 сж турци, 3 източни християни, т. е. ромеи, и останалата частъ попълватъ другитѣ три родове — арменцитѣ, павликянитѣ и еврейтѣ. Всички си иматъ свой езикъ, т. е. турцитѣ говорятъ турски, ромеитѣ — простиятъ новогръцки, еврейтѣ — еврейски, а павликянитѣ — славянски, т. е. български, като голѣма частъ отъ тѣхъ познаватъ и италиянски; отъ арменцитѣ малцина познаватъ собствения си езикъ, повече отъ тѣхъ говорятъ турски. Турскитѣ езикъ е въобще господствуващъ, както въ града, така и въ цѣлата епархия¹⁾.

§ 15) Въ Пловдивъ има и една грѣцка гимназия още отъ старо време, която сега, следъ изгонването на плячкосващитѣ по цѣлата епархия разбойници, подъ надзора на ученолюбивия владика се удостоява съ по-голѣмъ напредѣкъ и съ Божията воля още повече ще напредне. Турцитѣ иматъ повече училища, които наричатъ мектеби; за това мнозина турци знаятъ да четатъ и пишатъ. Въ града тѣ сж снизходителни и кротки къмъ другитѣ народности; тѣ сж трудолюбиви и обичатъ търговията не по малко отъ другитѣ. Отъ всички пѣкъ най-много обичатъ търговията православнитѣ християни, т. е. ромеитѣ, които тргуватъ съ много мѣста на Европа и съ цѣла Азия. Нѣкои пѣкъ съ цель на тргуване отиватъ дори въ Индия, гдето по настоящемъ има доста голѣма пловдивска колония.

§ 16) Околнитѣ градища, паланки и села, които сж подчинени на града и се числятъ къмъ Пловдивското окръжие, се наброяватъ на 360, отъ които едни сж населени само отъ турци, други само отъ християни, а повечето едновременно отъ двѣтѣ народности, като турцитѣ иматъ болшинство, както и въ самия градъ. Сега никое отъ градищата или селата на това окръжие, както и на цѣлата епархия, не е запазило предишната си кра-

¹⁾ Авторътъ за да означи народността на пловдивскитѣ жители, негови съвременници, взема знакъ езика, който сж говорѣли, а не тѣхното произхождение. Както изглежда, нѣкои отъ православнитѣ пловдивчани, както и по-късно, говорѣли и писали грѣцки и затова ги смѣта гърци (ромеи). Че тѣхниятъ езикъ билъ грѣцки, се вижда и отъ запазенитѣ кондики на пловдивския абаджийски еснафъ отъ онова време, които сж писани на грѣцки. Ала ако вземемъ предъ видъ само българскитѣ собствени имена на абаджийтѣ майстори и чираци, които презъ 1817 г. взели тестиръ, трѣбва да признаемъ, че пловдивскитѣ абаджии-българи сж били по-многочислени отъ гърцитѣ. — Бележка отъ преводача.

Не само собственитѣ лични имена показватъ, че голѣма частъ отъ населението на Пловдивъ е било българско, а и обстоятелството, че българскитѣ езикъ е билъ много разпространенъ, което се прикрива отъ автора свещеникъ Константинъ като грѣкъ. — Бележка на Редакцията.

сота; защото повечето отъ тѣхъ преди време сж пострадали отъ разбойниците, като нѣкои отъ тѣхъ били съвсемъ опожарени. Божията правда, обаче, не остави и разбойниците не-наказани.

§ 17) По-правилно би било, ако на първо мѣсто пишехме за градищата и селата на околията. Но понеже Пловдивската епархия се разпростира повече и обхваща много паланки и градища, принадлежащи на други околии, то по-добре ще бжде да говоримъ за цѣлата епархия, като отбележимъ всѣко едно отъ тѣхъ къмъ коя околия се числи. Трѣбва, прочие, да почнемъ отъ тамъ, отъ гдето изглежда че описанието на епархията ще стане по-точно. Преди това, обаче, трѣбва да говоримъ за плодородието и красотата на земята.

§ 18) Цѣлата Пловдивска епархия е много плодородна и произвежда жито, разни варива, сжщо вина, оризъ, сусамъ, коприна, отъ които се изнася и въ много други страни. Сусамътъ не се изнася суровъ, а само маслото му. Въ Пловдивъ има много маслостойни, движени съ коне, а въ околнитѣ паланки и села — съ вода, въ които се произвежда сусамовото масло. Епархията произвежда много овощия и никотинъ, наричанъ още и тютюнъ. Населението ѝ се занимава и съ скотовѣдство, особено съ овце и кози. Тѣхната вълна изработватъ селянкитѣ и приготвяватъ необходимитѣ вълнени домашни платове за зимата, тѣй нареченитѣ гриза, по турски аби. Съ тѣхъ се върши голѣма търговия, като се изпращатъ изъ цѣла Турция. Кознитѣ кожи се оцвѣтватъ и се пращатъ въ Европа. Приготовлява се и барутъ, както въ Пловдивъ, така и въ други мѣста на епархията.

§ 19) Скутарионъ и просто Скутарето, а по турски Доганчеле Сега малко село на Пловдивска околия, населено само отъ християни; отстои отъ Пловдивъ 2¹/₂ часа къмъ североизтокъ; въ старо време било седалище на епископъ, който се наричалъ скутарийски¹).

§ 20) Чирпанъ, паланка, центъръ на отдѣлна околия, тоже североизточно на 9 часа разстояние (§ 6). Има около 1000 семейства, отъ които ¹/₃ сж християни, които говорятъ простия славянски езикъ, т. е. български езикъ; останалитѣ ²/₃ сж турци.

§ 21) Чирпанската околия има турски и български села, т. е. християнски около 60 на брой, отъ които половината зависятъ отъ търновския митрополитъ, а Чирпанъ и другата половина отъ пловдивския. Тази околия произвежда най-доброто жито; затова болшинството тамъ се занимава съ земедѣлие.

§ 22) Шипка, село на Казанлъшка околия, два часа далечъ отъ гр. Казанлъкъ. Шипка е разположена въ политѣ на Стара-планина (Хемосъ), северно отъ Пловдивъ и отстои,

¹) Попъ Константинъ смѣсва пловдивското Скутаре съ едноименното село въ Сакаръ-планина. Пловдивското селище Скутарионъ не е било седалище на епископъ.

както вече казахме (§ 8) на 19 часа. Има около 300 семейства, всички православни, занимаващи се съ земеделіе.

§ 23) Калоферъ, сжщо казанлъшка паланка или село въ сжщитѣ поли на Стара-планина, западно отъ Шипка 6 часа и северно отъ Пловдивъ 4 часа. Тази паланка по-преди била по-голѣма, но и тя била опожарена отъ разбойниците¹⁾. Сега Калоферъ, възстановенъ, наброява едва 500—600 семейства. Всичкитѣ сж християни. Болшинството отъ калоферци търгуватъ съ Европа, изпращайки оцвѣтени кожи, тѣй наречетитѣ кордовани и други свои произведения. Калоферкитѣ изработватъ вълнени платове, тѣй нареченитѣ гриза. Въ тази паланка има и два женски манастиря, питомкитѣ на които съ собствения си трудъ печелятъ поминъка си. Тѣ тъкатъ най-финнитѣ вълнени платове, отъ които правятъ чаршафитѣ и расѣта.

Отъ тукъ минава рѣката Тенаросъ²⁾ или Тунджа, която извира тамъ близу, отъ Стара-планина. До Калоферъ, въ планината, се намира и единъ български манастиръ³⁾, именуванъ по името на близкостоящия Калоферъ. Нѣкои казанлъшки села между Калоферъ, Шипка, Казанлъкъ и Чирпанъ се числятъ къмъ Пловдивската епархия.

§ 24) Карлово, паланка на Пловдивската околия до политѣ на Стара-планина, 2 часа западно отъ Калоферъ и 12 часа северно отъ Пловдивъ, колкото е разстоянието отъ Пловдивъ до Стара планина. Има около 1000 семейства, отъ които $\frac{1}{4}$ християни, а останалитѣ турци. Тукъ всѣки 6-и день отъ недѣлята, т. е. въ петѣкъ става пазаръ. Тукъ се намиратъ разни работилници. Въ Карлово и околността има много розови градини; отъ розитѣ се произвежда розова вода и розово масло. Тукъ се произвежда и барутъ. Женитѣ въ Карлово тъкатъ вълнени платове, тѣй нареченитѣ гриза. Презъ него тече една малка рѣка и въобще цѣлата паланка е напоивана отъ водитѣ.

§ 25) Между Карлово, Чирпанъ и Пловдивъ има една малка планина, именувана Караджа-дагъ, т. е. планина на сѣрнитѣ. Тукъ сж разположени доста села на Пловдивската епархия, малки и голѣми. Най-голѣмото отъ тѣзи села съ около 300 семейства се нарича Аджаръ. Повечето жители на това село се занимаватъ съ овчарство, а останалитѣ съ земеделіе. Караджа-дагъ (Сѣрн. на-планина) е далечъ отъ Карлово или отъ Стара-планина около 3 часа, а отъ Пловдивъ около 8 часа.

§ 26) Сопотъ или Акче-клисѣ, паланка сжщо пловдивска, наброяваща около 500 семейства, на сжщитѣ поли на Стара-планина, 20 минути далечъ отъ Карлово. Жителитѣ му

¹⁾ Кърджалиитѣ.

²⁾ р. Тунджа въ древността не е носила името Тенаръ.

³⁾ Казвамъ български манастиръ, понеже калугеритѣ въ него четатъ трѣбитѣ на български езикъ.

сж всички християни. Тукъ се намиратъ фабрики за стъкла, гдето се фабрикуватъ разни стъклени сждове, не толкова бистри колкото кристала. До Сопотъ се намира нѣкакъвъ български манастиръ, именуванъ по името на паланката.

§ 27) Клисурa или Прасадинъ-дервентъ, сждо пловдивска паланка, наброяваща 500 семейства, въ сждитѣ поли на Стара-планина или по-право казано — въ самата планина, до единъ проходъ. Клисурa се намира 14 часа далечъ отъ Пловдивъ, а отъ Сопотъ — около 5 часа; тя граничи и съ Златица, отъ която отстои 3—4 часа. Жителитѣ ѝ сж сждо само християни и мнозинството сж овчари.

§ 28) Копривщица или Авратъ-аланъ¹⁾, сждо пловдивска паланка или село. Има около 1000 семейства, занимаващи се съ овчарство. Тя е разположена западно отъ Стара-планина, въ срѣдата, като отстои около 2 часа отъ Стара-планина и 2 часа отъ Срѣдна-гора. Както къмъ северъ между Стара-планина и Пловдивъ се намира планината Караджа-дагъ, — както вече казахме, — тъй и къмъ западъ между Стара-планина, Пловдивъ и Пазарджикъ се намира една планина, доста висока, която, като започва близо отъ Копривщица, стига до рѣката Марица. Затова отъ българитѣ се нарича Сретъ-гора, т. е. Срѣдна-гора. Копривщица е далечъ отъ Клисурa 3 часа на югъ, а отъ Пловдивъ 12 часа на северъ и малко на западъ, т. е. северозападно.

§ 29) Като тръгне човѣкъ отъ Копривщица за Пловдивъ презъ Срѣдна-гора, следъ четири часа ще намѣри градище и стара крѣпостъ около него — понастоящемъ развалина. Градището е 8 часа далечъ северно отъ Пловдивъ. Турцитѣ го наричатъ Лѣджа²⁾ за намирашитѣ се въ него множество топли извори. Жителитѣ му сж изключително турци. Въ крепостъта и вънъ отъ нея се намиратъ нѣколко голѣми каменни бани на топли води, като повечето отъ тѣхъ, красиво изградени иматъ кубе. Нѣкои отъ тѣзи води сж толкова топли, щото ржката едвамъ може да изтърпи топлина имъ³⁾.

§ 30) До Лѣджа-Хисаръ, на пжтъ за Пловдивъ, се намиратъ 5 или 6 села, едни отъ които сж населени изключително павликяни, други пѣкъ отъ павликяни и православни християни.

§ 31) Панагюрище, по турски Отлукъ-кьой. Паланка на Пазарджийска околия, северно отъ самия Пазарджикъ около 9 часа и западно отъ Копривщица — около 4 часа. Па-

¹⁾ Авратъ-аланъ = женска поляна.

²⁾ Подъ това име сж били известни Хисарскитѣ бани на 42 клм. отъ Пловдивъ, срв. В. Миковъ, Село Хисаръ (Хисарскитѣ бани) Истор.-археол. бележки, 1932, стр. 9 и сл.

³⁾ Не знаемъ съ положителность — кой е създателътъ на тази крепостъ. По всѣка вѣроятность тя е дѣло на Юстиниана, византийски императоръ, който укрепилъ съ множество крепости цѣла Тракия, за да я брани отъ нашествията на готитѣ и други народи, живущи отвждъ Дунава.

нагюрище е разположенъ на западнитѣ поли на Стара-планина. Има около 600 семейства, всички овчарски.

§ 32) Баня на Отлукъ-къой¹⁾, малко село два часа отвъдъ Отлукъ-къой въ политѣ на Сръдна-гора. И тамъ се намиратъ доста топли извори и нѣкои топли бани.

§ 33) Калугерово, по турски Гелвере. Пазарджишко село съ около 200 семейства, всички земеделци и лозари. То се намира по сръдата между Пазарджикъ и Панагюрище. До него въ Сръдна-гора се намира български манастиръ именуванъ както селото.

§ 34) Вѣтренъ или по турски Дервентъ-йени-къой, село до политѣ на Стара-планина съ около 300 семейства, сѣщо земеделци и лозари. Селото Вѣтренъ е далечъ отъ Пазарджикъ 6 часа, а отъ Пловдивъ — 12, и както Пазарджикъ се намира северозападно отъ Пловдивъ, тъй и Вѣтренъ отъ Пазарджикъ. Това село е до границитѣ на Софийската епархия. Около 2 часа на югъ отъ селото е р. Марица, която отдѣля Стара-планина отъ Родопитѣ, както казахме, като край Стара-планина е самото село.

§ 35) Бѣлово, малко пазарджишко село до родопския бръгъ на р. Марица. Половинъ часъ отвъдъ него пакъ на тази планина се намира друго село — Голѣмо-Бѣлово. Тукъ се изработватъ хубави ключове отъ бронзъ и желѣзо. Бѣлово граничи съ Самоковската епархия и презъ него минава пѣтътъ за Самоковъ.

§ 36) Чепино, околия отдѣлна, но подчинена на Пазарджишката околия. Тази околия има 7 села, едни до други; 6 отъ тѣхъ сѣ турски²⁾, а само едното е българско, което се именува Каменица, съ около 80 семейства. Тази околия се намира въ планината отвъдъ Голѣмо-Бѣлово, 4 часа къмъ юго-западъ. Въ Чепинско, може би, свършва планината Орбелъ и почва планината Родопи. Тукъ се намиратъ много топли извори и две хубави бански постройки съ топла вода. Въ тѣзи села вирѣе ленътъ. Въ Чепинско въ старо време имало една яка крепость, както споменаватъ византийцитѣ. Сега отъ нея се намиратъ само нѣкои останки³⁾. На югъ отъ Чепинско, като измениемъ 7 или 8 часовъ пѣтъ, стигаме въ едно село, което по турски се нарича Доспатъ. Точно това село е границата, гдето свършва планината Орбелъ и почва планината Родопи.

§ 37) Батакъ, сѣщо пазарджишко село, съ около 100 семейства, западно отъ Пазарджикъ, около 6 часа или, по право, западно и малко къмъ югъ. Тукъ има много бичкиджийници, въ които се рѣжатъ дѣски. Селото е разположено въ политѣ на Родопитѣ или малко навѣтре въ планината, между нея и

¹⁾ Днесъ се нарича Панагюрска Баня.

²⁾ Въ сѣщность тѣзи села сѣ помашки (българо-мохамедански).

³⁾ Тѣзи останки се наричатъ Калето или Метоха, това сѣ развалинитѣ на крепостта Цепена играла важна роля въ борбитѣ между българии и византийци (срв. Иречекъ, Пжтувания, стр. 479 и сл.).

една малка рѣка, която отъ тукъ тече къмъ Пещера. Презъ Батакъ минава срѣдниятъ и най-прѣкъ пѣтъ за Сересъ

§ 38 Пещера или Перистеря, пазарджишка паланка съ около 600 семейства, отъ които $\frac{2}{3}$ сж християни, а останалитѣ турци. Пещера се намира въ политѣ на Родопитѣ, 2 часа далечъ отъ Батакъ и 4 отъ Пазарджикъ. Въ Пещера се намиратъ много дърворѣзници, желѣзни мини, и тѣй нареченитѣ самокови. Мнозинството отъ жителитѣ сж табаци, които преработватъ и оцвѣтватъ кожитѣ.

§ 39) Баткунъ, нѣкога голѣмъ и главенъ градъ на Пазарджишката околия, 2 часа западно отъ Пазарджикъ. Сега то е малко село. До него има единъ манастиръ, именуванъ по името на селото.

§ 40) Пазарджикъ, градъ отъ ново време, понастоящемъ главенъ градъ на цѣлата едноименна околия. Той се намира 6 часа северозападно отъ Пловдивъ, както казахме (§ 34) до р. Марица, която тече южно отъ града. Цѣлиятъ градъ е обграденъ съ стени отъ тухли и наброява около 4 или 5 хиляди семейства, отъ които $\frac{2}{3}$ турски, а останалитѣ християнски. Има и малко арменци и евреи. Тукъ става търговия на разни стоки, а най-много на вълнени платове, т. е. гризитѣ, като всѣка седмица се устройва пазаръ. Презъ цѣлия юлий до 15 августъ, т. е. отъ Петровденъ до Св. Богородица се устройва важенъ пазаръ, който се нарича Марашъ. Тогава тукъ се докарва отъ близкитѣ самокови покрай другото и желѣзария. Тукъ земята е много плодородна и ражда всѣкакви плодове. Оризътъ, обаче, е най-главното произведение на тѣзи мѣста; той се изнася на много други мѣста. Въ Пазарджишко се намиратъ и много други села, едни населени само отъ турци, други — отъ християни и нѣкои пѣкъ населени едновременно съ турци и християни. Турцитѣ, обаче, иматъ болшинство и въ селата, както и въ самия градъ Пазарджикъ¹⁾. Всичкитѣ села сж около 60.

§ 41) Кричимъ, село отъ Пловдивската околия, югозападно отъ Пловдивъ около $5\frac{1}{2}$ часа (§ 37) и южно отъ Пазарджикъ около 3 часа и нѣщо повече. То се намира въ политѣ на Родопитѣ и се дѣли на две отъ една буйна рѣка, която носи името на селото, т. е. рѣка Кричимъ.

§ 42) Надъ Кричимъ, въ дѣсно отъ рѣката на сжщата планина се намиратъ два манастира, стари сгради, единиятъ на Св. Безребърници, другиятъ на Св. Богородица (Въведение), единъ отъ другъ отдалечени около часъ. Между тѣзи два манастира се срѣщатъ много останки отъ стари сгради, т. е. отъ църкви и др.

§ 43) Перушица, пловдивско село, пакъ въ политѣ на Родопитѣ, източно отъ Кричимъ около часъ и нѣщо повече, и

¹⁾ Това твърдение на свещеникъ Константинъ не е вѣрно. Много отъ селата въ Пазарджишко сж били чисто български. (Вижъ за това Ст. Захариевъ — Описание на Т.-Паз. кааза, 1871 г. и Ив. Батаклиевъ — гр. Т. Пазарджикъ, 1923 г.).

югозападно отъ Пловдивъ (§ 37) около 4 часа и нѣщо. До него на едно възвишение е имало единъ старъ манастиръ на Св. Тодоръ, именуванъ по името на селото. Сега този манастиръ е изгорена развалина.

§ 44) Пристица или Прастовица (Брѣстовица) а по турски Дереджи-къой, селище въ Родопитѣ, голѣмо въ старо време, около единъ часъ отъ Перушица; всичкитѣ му жители сж лозари.

§ 45) Срецу тѣзи две села, долу въ полето, се намира село, именувано Пастуша, и близо до него — една много голѣма черква отъ камъни, стара сграда, понастоящемъ развалина.

§ 46) Дермендере (сега Фердинандово), въ старо време голѣмо село, а сега само съ 100 семейства, сжщо въ подножието на планината. Тукъ се намиратъ много мелници и оризо-чукачки за олющване ориза, по турски динки, движени съ вода. Жителитѣ му сж турци и християни. Около повече отъ единъ часъ отъ Дереджи-къой и около 2½ часа отъ Пловдивъ.

§ 47) Марково, село въ политѣ на сжщата планина, на право южно отъ Пловдивъ 2 часа. Вънъ отъ това село се намира голѣмъ водопроводъ, стара постройка, по турски наричана Магара. Отъ тукъ идвала въ старо време водата въ Пловдивъ, както казахме (§ 10). Околността на това село, както и навредъ политѣ на Родопитѣ, сж покрити съ лозя. Нивитѣ сж много малко.

§ 48) Бѣлащица, малко село или чифликъ, около 20 минути източно отъ Марково, въ политѣ на сжщата планина. Това име на грѣцки значи, както казахме (§ 8) Блѣскава победа, и може би тукъ е било нѣкога епископството Агатоникия. Селото има една чудесна кула, висока, красива и мжно превземаема. До това село въ сжщата планина се намира единъ манастиръ на Св. Георги, именуванъ Бѣлащински.

§ 49) Кукленъ, село наброяваще сега едвамъ 200 семейства, на сжщитѣ поли на планината, около 3 часа далечъ отъ Пловдивъ. Надъ това село на сжщата планина, на разстояние около ½ часъ се намира манастирътъ Безсребърници (Св. Врачъ), тѣ наричаниятъ Кукленски манастиръ. На оградата на манастиря, както казахме (§ 12), се намира плоча съ много изкусенъ релефъ на Херкулеса, борящъ се съ лвъвъ.

§ 50) Воденъ, две села едно до друго на сжщитѣ поли. Отъ тѣхъ долното село се населява отъ турци, а горното отъ християни. Воденъ въ старо време билъ крепость, както това е казано въ типикона на Бачковския манастиръ, и манастирска собственость. Сега не се вижда нито следа отъ стенитъ на крепостта. До горния Воденъ е имало манастиръ на Св. Параскева; сега е развалина, вследствие опожаряването му отъ разбойницитѣ.

§ 51) Станимака (Стенимахосъ) най-голѣмата Пловдивска паланка, раздѣлена отъ една голѣма рѣка¹⁾ на две

1) Р. Чая наричана още Чепеларската рѣка и Асеница.

части, северна и южна. Северната часть се нарича Стенимахосъ, и южната Амбелиносъ. До тѣхъ, или по право да се каже — съединено къмъ Амбелиносъ се намира и друго селище, наричано Чипрохори, въ което се намиратъ малко турци, а останалитѣ жители на паланката сж християни. Тази паланка преди да бжде опожарена отъ разбойницитѣ е била най-красива отъ всички паланки и села на Пловдивската епархия; дори и сега, възстановена безъ никакви украси, пакъ е красива по мѣстоположението си. Разположена на устието на прохода, тритѣ ѝ части образуватъ единъ видъ огнище съ пиростия и нахлуващитѣ отъ всѣкъде води кипятъ безъ огънь. Тукъ се намиратъ много следи отъ стари сгради; сжщо сж оцѣлѣли и нѣкои каменни църкви съ кубета, като напримѣръ въ Амбелиносъ „Св. Богородица Фанероменъ“, въ Станимака „Св. Таксиархъ“ и „Св. Иванъ Предтеча“. Нови църкви, малки ѝ голѣми, въ паланката и вънъ отъ нея има много. Тукъ има и много воденици и маслобойни, гдето се произвежда шарланъ, сжщо и разни други работилници. Ето защо всѣка седмица тукъ се устроява пазаръ. Повечето отъ жителитѣ сж лозари. Станимака е далече отъ Пловдивъ около 3¹/₂ часа югоизточно. Изглежда, че както самата паланка, тѣй сжщо и околнитѣ села сж грѣцки колонии. Въ говора си скжсяватъ думитѣ, като отхвърлятъ гласни било отъ началото на думитѣ или отъ срѣдата, било пѣкъ отъ края.

§ 52) Св. Богородица на крепостъта (Асенова крепостъ). Надъ Станимака на около ¹/₂ часъ пѣтъ въ сжщия проходъ се намира стара каменна постройка, която изглежда като манастиръ, сега пустъ и безлюденъ Тамъ се намира и една църква на Св. Богородица сжщо каменна, поради което и крепостъта се казва Св. Богородица. Тѣзи останки отъ старо време бѣха крепостъ и до нея селище на име Петричосъ (Петричъ), и за това Бачковскиятъ манастиръ се именуваше Св. Богородица на Петричосъ, както това е казано въ типикона на манастира. Два часа далечъ отъ калето се намира Бачковскиятъ манастиръ. Пѣтътъ за тамъ е много стрѣменъ.

§ 53) Бачково, малко село на южния брѣгъ на прорѣза. До него е голѣмиятъ и прочутъ ставропигияленъ манастиръ, чествуванъ въ името на Успение на Пресветата Богородица Петричонитиса. Сега той се именува Бачковски отъ близлежащето село Бачково. Манастирътъ е разположенъ на красивъ и широкъ долъ до рѣката и се обкржзва отъ всички страни отъ високи планини. Отъ Станимака той е далече около 2¹/₂ часа и отстои югозападно въ сжщия проходъ и до сжщата рѣка. Манастирътъ е дѣло на Григорий Пакуриянъ, (за когото споменава и Ана Комнина), отъ благородно грузинско семейство. Той билъ почитанъ много отъ блаженопочиващиятъ Алексий Комнина и за това се удостоилъ отъ него съ титлата севасть и великъ domestikъ на Запада. Пакуриянъ, следъ

като по заповѣдъ на императора разбилъ печенезитѣ, като победителъ, далъ оставката отъ званието си и съградилъ горепоменатия манастиръ въ 6692 г. отъ сътворение на свѣта и 1084 отъ Рождество Христово, индиктионъ 7, въ четвъртата година отъ царуването на Алексей Комнинъ и самъ Григорий станалъ калугеръ въ този манастиръ съ много свои ветерани. Той дарилъ манастира съ много подаръци и много имоти. Защото съ царски хрисовули е подарилъ собствеността на всички мѣста и страни, находящи се между Станимака, Ксанти и Периторионъ. Сжщо много сѣрски села и нѣкой си градъ, на име Кесарополисъ заедно съ езерото и рибницитѣ, и въ Солунско селото Прилонкионъ, и други нѣкои села. За всички тѣхъ споменава типикона на манастира. Тукъ се намиратъ и множество свети моци и една голѣма икона на Св. Богородица отъ много старо време, която е покрита отъ вжтре съ бронзъ, а отъ вънъ съ сребро съ ивирски надписъ, който гласи, че иконата първоначално принадлежала на Грузинския манастиръ въ Карсъ. Какъ и кога тази икона е донесена тукъ, не знаемъ. Споредъ едно предание, следъ турското завладяване на тѣзи тракийски мѣста, тази икона била намѣрена въ една пещера, $\frac{1}{2}$ часъ далечъ отъ манастира къмъ южната страна на прорѣза въ мѣстността, наричана сега Кловионъ, гдето се намира параклисъ на Св. Богородица и до него аязмо. За това всѣка година на втория день на Великдень, въ който, както казватъ, била намѣрена иконата, става литания, — пренасятъ иконата тамъ и правятъ литургия въ близкия параклисъ на Св. Богородица. Въ това шествие взема участие множество народъ отъ близкитѣ села.

§ 54) Павлиско (Павелско), пловдивско село въ планината отвѣдъ манастиря, югозападно по течението на сжщата рѣка. Има много дърворѣзници, но болшинството на жителитѣ му сж овчари. То е далечъ отъ манастира, както казахме, югозападно около 5 часа, отъ Марково пъкъ южно 7 часа.

§ 55) Чепеларе, и то е пловдивско село, далечъ отъ Павелско сжщо югозападно (§ 36) около 3 часа; надъ това село 2 часа далечъ извира Станимашката рѣка отъ сжщата планина. Тукъ е границата на Пловдивската и Ксантийската епархия. По-далечъ отъ това село, 3 часа къмъ западъ, се намира и друго село, наричано Широка лѣжка и това село е погранично къмъ Ксантийската епархия.

§ 56) Тополово, сжщо пловдивско село, североизточно отъ Чепеларе (§ 6) около 5 часа, лежаще на сжщата планина, на гръцки езикъ значи левки. Въротно тукъ е било седалището на Левкийското епископство¹⁾.

§ 57) Отъ Тополово, ако слѣземъ въ северозападна посока (§ 6) на разстояние 2—3 часа, ще намѣримъ въ политѣ на

¹⁾ За Левкийското епископство срв. Мутафчиевъ, цит. съч.

сжщата планина две села, тъй нареченитъ Арбанаси (Алванитохория), голѣмо и малко, които сж далечъ едно отъ друго около единъ часъ. На разстояние още около единъ часъ се намира друго село, наречено Червенъ, чиито жители повѣчето сж вжлищари.

§ 58) Молдава, малко село между Червенъ и Станимака на сжщитѣ поли на планината. Надъ това село лежи манастирътъ на Св. Петка, нареченъ по името на селото. Манастирътъ е много голѣма постройка и всрѣдъ много красива мѣстность. И църквата въ него презъ последнитѣ години наново била съградена, много висока и голѣма. Подъ този манастиръ, на около 20 минути пжтъ долу въ подножието на планината, се намиратъ изворитѣ на една рѣка. Тѣзи извори се наричатъ 40 извори.

§ 59) Караризово (Кара Рейзъ), сжщо пловдивско село, далечъ източно отъ Станимака повече отъ 1½ часа. Повечето отъ жителитѣ на това село се занимаватъ съ произвеждане на оризъ. Тукъ за пръвъ пжтъ отъ Египетъ бѣ пренесено семето на ориза и отъ тукъ се разпространява и въ цѣлата околия; може би отъ тукъ и въ цѣла Европейска Турция.

§ 60) Папазли, пловдивско село до рѣка Марица, североизточно отъ Станимака (§ 6) на около 3 часа и югоизточно отъ Пловдивъ на около 5½ часа. Сега е прочуто съ голѣмия въ него кервансарай, старо каменно здание съ кубе, покрито съ олово. Тукъ е първата станция за пжтуващитѣ отъ Пловдивъ къмъ Одринъ).

§ 61) Дервентъ Ени махале, пловдивско село отъ ново време, на сжщия пжтъ, който води за Одринъ, отвждъ селото Папазли на около 2½ часа. Тукъ свършва Пловдивската околия и почва Хасковската.

§ 62) Куручесме (Суха чешма), Хасковско село, югоизточно отъ Ени махале на около 3 часа (§ 60). Жителитѣ му всички сж земеделци.

§ 63) Хасково, главенъ градъ на едноименна околия, която има около 300 села. Отъ тѣзи села едни сж чисто турски, други смѣсени — отъ турци и християни, и много малко чисто християнски. Подчиненитѣ на Пловдивската епархия села на тази околия сж около 50, останалитѣ сж подчинени на Одринската епархия. Въ този градъ отъ нѣколко години е седалището на Черменския паша. Градътъ е разположенъ до политѣ на Родопитѣ. Той е югоизточно отъ Куручесме сжщо 3 часа (§ 60). Три четвърти отъ жителитѣ му сж турци, а само една четвъртъ християни. Мѣстото е много плодородно; произвежда жито и разни варива, а най-много нахутъ, тютюнъ, вино, коприна, сусамъ и други.

§ 64) Узунджово, сжщо хасковско село, североиз-

1) Сега тоя голѣмъ кервансарай не сжществува вече.

точно отъ града на около 2 часа (§ 6). То лежи въ срѣдата на пѣтя, който води отъ Пловдивъ зз Одринъ, и е прочуто поради панаира, който се е устройвалъ нѣкога тукъ въ първитѣ дни на месецъ септемврий. Този панаиръ се е посещавалъ отъ търговци не само отъ Турция, но още и отъ много мѣста на Европа. Сега, напоследъкъ, пакъ почна да се устройва, както и по-преди.

§ 65) Търново, сѣщо хасковско село, отвѣдъ Узунджово на около 2·5 часа, на рѣка Марица.

§ 66) Айваджикъ (Фердинандово), сѣщо хасковско село, южно отъ Търново на около $\frac{1}{2}$ часъ.

§ 67) Харманли, сѣщо и това хасковско село на рѣка Марица, отвѣдъ Узунджово на около 4 часа, на сѣщия пѣтъ къмъ Одринъ и далечъ отъ Айваджикъ на около 1 часъ. Харманли е прочуто съ много голѣмия си камененъ съ кубета кертвансарай. Самото село принадлежи на Одринската епархия, като мѣстата отсамъ него принадлежатъ на Пловдивската; защото край селото западно тече рѣка съ мостъ, гдето свършва цѣлата Пловдивска епархия.

§ 68) Както можахъ, направихъ описанието на тази епархия; прося, прочее, извинение отъ читателитѣ за случайно допуснатитѣ грѣшки и недостатѣци и свършвамъ моя нарѣчникъ.

Редакцията на „Известията“ счита за нужно да обясни, че дава тукъ мѣсто на превода на Описанието на Пловдивска епархия отъ свещеникъ Константинъ, отъ 1819 г., защото то е много важенъ изворъ за историческата география на тази наша област. Но сѣщевременно забелязва, че сведенията за населението не сѣ напълно вѣрни. Първо: авторътъ пише повече за християнско население, а тукъ-тамъ за българско, когато последното навсѣкжде е било много повече. Второ: авторътъ преувеличава броя на турскитѣ села, както и изобщо броя на турското население.

BESCHREIBUNG DER DIÖCESE VON PLOVDIV

Von Priester Konstantin

Diese Beschreibung, deren bulgarische Übersetzung den vorangehenden Aufsatz bildet, wurde im Jahre 1819 in Wien durch Unterstützung des damaligen Bischofs von Plovdiv Paisi auf Neu-Griechisch gedruckt. Sie stellt eine der spärlichen heimischen Denkmäler dar, aus denen einiges über die Vergangenheit unserer

Siedlungen zu ersehen ist. In derselben werden Auskünfte über etwa 50 wichtige Siedlungen der Diöcese von Plovdiv (Plovdiv, Čirpan, Karlovo, Koprivštica, Panagjurište, Pazardžik, Stanimaka, Haskovo u. a.) wie auch über eine Reihe von Klöstern erteilt. Trotzdem diese Beschreibung von Historikern und Siedlungsforschern oft zitiert worden ist, wurde dieselbe bisher in ihrer Gesamtheit noch nicht ins Bulgarische übersetzt.

Diese Beschreibung, deren bulgarische Übersetzung den vor-
 stehenden Ansatz bildet, wurde im Jahre 1819 in Wien durch
 Unternehmung des damaligen Bischofs von Plovdiv, Pater
 Gheorghij Gedev, die stellt eine der spärlichen heimischen
 Denkmäler dar, aus denen einiges über die Vergangenheit unserer

Von Pater Konstantin
 Beschreibung der Diöcese von Plovdiv

Diese Beschreibung, deren bulgarische Übersetzung den vor-
 stehenden Ansatz bildet, wurde im Jahre 1819 in Wien durch
 Unternehmung des damaligen Bischofs von Plovdiv, Pater
 Gheorghij Gedev, die stellt eine der spärlichen heimischen
 Denkmäler dar, aus denen einiges über die Vergangenheit unserer